

E L C K E R L I J C
speelt

D e F a m i l i e
D o n s e l a a r

Blijspel in 3 Bedrijven
door Felix Vermeeren

REGIE : Fern. Bekaert

Woensdag 17 Februari 1943
zaal C a s i n o

Hoofdstuk 7

De oorlogsperiode: toch spelen (1940-1945)

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog zette een domper op de theateractiviteiten in de stad.

Het Koninklijk Vlaams Toneelbestuur besliste om voortaan geen opvoeringen meer te geven.

Ondanks de moeilijke omstandigheden en het feit dat de bevolking dagelijks werd geconfronteerd met de narigheden van de oorlog, meenden een aantal toneelminnaars dat men niet werkloos mocht blijven toezien hoe ons rijke cultuurleven teloorging. Daarom werd onder impuls van enkele atheneumleraars een nieuwe toneelkring opgericht, die "Elckerlijc" werd gedoopt.

In deze tijdelijke groepering traden acteurs en actrices op van verschillende politieke en filosofische strekking. Desondanks hadden ze slechts één doel: de mooie bezigheid, die toneelspelen toch is, niet zomaar laten stilvallen.

De raad van beheer was samengesteld uit Frans Zaenen (voorzitter), Frans Beelen (secretaris) en Louis Dans (penningmeester). De leden waren onder andere Willy Volders, Albert Vanaudenhove en Fernand Bekaert.

Het was niet evident dat men meewerkte aan deze opvoeringen. Al gauw werden er immers verbanden gelegd met zaken die niet aan de orde waren. Was het collaboratie of net het omgekeerde? Beide onterechte verdachtmakingen hadden, al naargelang de periode, een nefast gevolg voor de deelnemers.

Op woensdag 17 februari 1943 stelde Elckerlijc zichzelf voor naar aanleiding van haar eerste opvoering: "De Familie Donselaar" van Felix Vermeeren. De heer Fernand Bekaert regisseerde het stuk. Hij was trouwens ook de grote initiatiefnemer van de kring. Frans Zaenen speelde de hoofdrol. Van de zijde van het Koninklijk Vlaams Toneel traden Albert Vanaudenhove en Toon Stickers op. De voorstelling vond plaats in zaal Casino.

In het eerste programmaboekje schreven ze:
"Sedert enkele jaren was er op het gebied van het gesproken tooneel, volkomen windstille in onze stad. De voorhanden krachten werden niet gebruikt, en dat zou mettertijd rampzalig worden voor het tooneel zelf. Moest dat dus zo blijven? We meenden van niet, en met ons velen, zowel uit de vroegere kringen als er buiten. Als de besten zich nu eens groepeerden, en dan poogden het beste te geven dat in onze stad bereikt kan worden? De goede wil was er,

de geestdrift ook. En hier zijn we thans, Dames en Heeren, wij, oude bekenden uit allerlei middens samen met nieuwe jonge krachten, die u wat te zeggen hebben, buiten iedere filosofische of politieke bemoeiing om, vereenigd in een algemeen stedelijk tooneelgild.

Was Elckerlijc dan niet de gepaste naam? (...)"

Nog geen drie maanden later speelde Elckerlijc twee stukken op één avond. Het eerste was de eenakter "Bietje" van M. Sabbe, met Jeanne De Schrijver als Bietje, Frans Zaenen als Jean Batiste en Toon Stickers als Monne. Dit stuk werd gevolgd door "Negentien jaar", een spel in drie bedrijven van Willem Putman, waarin Rosa Stickers aan de zijde van Albert Vanaudenhove optrad. De opvoeringen hadden wederom plaats in zaal Casino.

De enige, helaas slechte afbeelding, die we vonden van "Starkadd".

Dat de kring er een hels tempo op nahield, bewezen ze door reeds in juni 1943 in het openluchttheater een opvoering te brengen van "Starkadd" van Alfred Hegenscheidt.

Deze majestueuze opvoering, onder leiding van R. Van Attenhoven en met muziek van Arthur Meulemans, liet op velen een sterke indruk na.

Men had niets aan het toeval overgelaten. Alleen al aan het werk van de kostuums en de enscenering moeten maanden werk zijn besteed.

In de rolverdeling vinden we Albert Vanaudenhove terug als koning Froth. Starkadd werd vertolkt door Fernand Bekaert, die eveneens instond voor de spelleiding (zoals in overigens alle stukken van Elckerlijc).

Toon Stickers speelde de rol van Wolf, de vertrouweling van Starkadd, terwijl Frans Zaenen Saemund, de kamerheer van de koning, gestalte gaf. Laatstgenoemde zou trouwens nog actief zijn bij het Koninklijk Vlaams Toneel als regisseur en als speler van november 1947 tot februari 1951.

Bij de kleinere rollen ontdekten we Willy Volders, Hubert Luyckx en Valère De Bruyn, die zich na de oorlog bij het Koninklijk Vlaams Toneel aansloten.

Het openluchttheater.

In 1939 overleed Dr. Henri Verstappen, de eigenaar van de Warande. In zijn testament bepaalde hij dat de Warande geschonken werd aan de stad Diest. In de vroegere steengroeve van dit stadspark liet het stadsbestuur een openluchttheater bouwen. Het ontwerp van dit amfitheater met 1000 zitplaatsen en een scène van 20 op 17 meter was van Martinus Naalden.

Op 23 augustus 1942 werd het openluchttheater geopend door het "KNS" uit Antwerpen met "Beatrijs".

Op 22 augustus van diezelfde zomer werd er in het openluchttheater weer een opvoering gegeven. Ditmaal betrof het "Als de haan kraait" van August Hinrichs. De vertaling was van Stijn Streuvels. Het Koninklijk Vlaams Toneel zou dit stuk in 1949 hernemen. Leuk om weten is dat Toon Stickers, mevrouw Roza Stickers en Valère De Bruyn hier dezelfde rollen speelden als bij de opvoering van Elckerlijc in 1943.

De rol van veearts Renken, eertijds gespeeld door Willy Volders, werd later ingevuld door François Beckx. Hij was muzikleraar en violist bij het ensemble "Da Draa", die meerdere malen het muzikale arrangement verzorgden bij de opvoeringen van het Koninklijk Vlaams Toneel.

ELCKERLIJIC

speelt

S t a r k a d d

drama in 5 bedrijven

door

ALFRED HEGENSCHIEDT

Regie : Fern. Bekaert

Muziek : Arthur Meulemans — Leiding : R. Van Attenhoven

Koning Froth	Alb. van Audenhove
Ingel, zijn zoon, later koning	Denis Tulkens
Hilde, gade van Ingel	Mevr. Decroone-Denoulet
Helga, Froth's dochter	M. Chr. Melens
Saemund, vroeger goudsmid, nu kamerheer van den koning	Fr. Zaenen
Starkadd, Noorsche skald	Fern. Bekaert
Wolf, vertrouweling van Starkadd	Ant. Stickers
Een Dichter	J. Hommelen
1 ^e wachter	Fr. Beelen
2 ^e wachter	J. Moestermans
1 ^e visscher	Willy Volders
2 ^e visscher	Hub. Luyckx

Dienaars, Mannen en Vrouwen
aan het hof van Froth en van Ingel.

* * *

Het stuk speelt in Denemarken.

Er is slechts één PAUZE : na het 2e bedrijf. — Begin en einde van stuk en pauze worden door een gongslag aangekondigd.

E l c k e r l i j c SPEELT

op Zaterdag 8 en Zondag 9 Januari 1944 te 19.30
in de zaal van het Volkshuis te Diest

**Een Huis vol
List en Liefde**

(KARNAVAL TE VENETIË) SPEL IN
3 BEDRIJVEN

DOOR **KEES SPIERINGS**
REGIE **FERNAND BEKAERT**

Dramatis Personae :

Signor Antonio Bianchi , rechter te Venetië	Frans Zaenen
Marietta) zijn dochters	Jeanne de Schrijver
Clemente)	Jeanne de Roy
Umberto Perrossi , de geliefde van Marietta	Denis Tulkens
Enrico Castudi , die eigenlijk Giuseppo Waganti heet	Jules Hommelen
Domenico , de knecht, die eigenlijk Antonio Podempa heet	Antoon Stickers
Signora Amelita Bonovolo	Mevr Budy Lemmens
Paolo Bonovolo , haar zoon	Frans Beelen
Beatrice Piachi , zijn verloofde	Lisette Renders
Guillielmo , een gondelier	Theo Verhaegen
Alberta , de huishoudster	Paula Landerloos
Innocente , het kamermeisje	Mevr. Zaenen-Boni
Francesco , de kamerknecht	Paul Boni
Luigi , de kok	Denis Tulkens

Het stuk speelt op den avond vóór Asch-Woensdag in een
Venetiaansch patrioters-huis.

• Oude Italiaansche volksmuziek en gondellied. •

Pause van 20 m. na het 1^e bedrijf. Pause van 10 m. na het 2^e bedrijf.

In de daaropvolgende winter (op zaterdag 8 en zondag 9 januari 1944) vonden, ditmaal echter in het Volkshuis, de opvoeringen plaats van "Een Huis vol List en Liefde". Dit spel in drie bedrijven was van de hand van auteur Kees Spierings.

De toeschouwers kregen een kostuumstuk voorgeschoteld dat zich afspeelt op vastenavond in het pittoreske Venetië. Oude Italiaanse volksmuziek en een gondellied fleurden het stuk op.

Twee maanden later, op zondag 12 maart 1944, trad Elckerlijc al terug voor het voetlicht met de productie "Robbedoes", een blijspel van Chr. Van Bommel-Kouw in drie bedrijven. Deze opvoering had terug plaats in het Volkshuis.

Tijdens de oorlog werden in zaal Casino gastvoorstellingen gegeven, die werden georganiseerd door het stadsbestuur. Zo was "Het Volkstoneel" uit Brussel op 16 juli 1942 te gast met "Tijl Uilenspiegel" naar het werk van Charles De Coster. De regie was in handen van Renaat Grassin. In het stuk speelden ondermeer Vic Moermans en Piet Savenberg. Het "Antwerps Volkstoneel" speelde op 11 juli en 1 augustus 1943 "De notabelen van het kraaiennest", een overjaars stuk van Kotzebue. De vertoningen vonden plaats in het openluchttheater en stonden onder leiding van Karel Devocht.

In september 1944 werd Diest bevrijd. Elckerlijc hield op te bestaan, maar het doel was bereikt. De oorlogsjaren, of toch een gedeelte ervan, waren niet onbenut gebleven. Onder de kundige leiding van Frans Bekaert hadden de acteurs zich verder kunnen bekwamen, terwijl een groep jongeren de nodige toneelervaring had opgedaan om zich bij de rangen van de vroegere toneelkringen te voegen.

In november 1945 was het Koninklijk Vlaams Toneel weer zover dat ze kon optreden. Na een onderbreking van meer dan vijf jaar ging de vereniging van start met "Millioenen ter beschikking".

Een nieuwe wind waaide door het Koninklijk Vlaams Toneel.

*